

KONKURENTNOST

Puževom brzinom ka gospodarstvu znanja

Hrvatska je po razvijenosti gospodarstva znanja na 39. mjestu među 140 zemalja, što i nije tako loše, ali obeshrabrujuće je da se sporo uzdiže i da je na dnu europske ljestvice

Piše Dražen Jurman

Sudeći prema učestalosti upotrebe fraze "gospodarstvo znanja" hrvatska se ekonomija ubrzano transformira u gospodarstvo znanja, no pitanje je koliko se stvarnost podudara s tim deklarativnim željama. Prema KEI-u (Knowledge Economy Indeks) ili Indeksu gospodarstva znanja, koje u 140 zemalja mjeri Svjetska banka, Hrvatska zauzima 39. mjesto s indeksom 6,99. Gledamo li linearno rezultat nije loš. Međutim, ako gledamo Hrvatsku u kontekstu EU, iza nje su samo Bugarska i Rumunjska, koja nam se sve brže približava. Hrvatska se od 1995., otkad se mjere ti indeksi, na ljestvici popela za samo šest mjesta, dok su Dominikanska Republika i Rumunjska naprimjer, koje su istina iza Hrvatske, porasle za čak 96, odnosno 12 mjesta, a Litva i Letonija, koje su više na ljestvici, za 11 odnosno 14 mjesta.

Primjetno je također da je prosječni rast naših indeksa u donjem prosjeku rasta indeksa Unije, što također nije dobro jer moramo rasti brže ako želimo doseći indeks 8, kad bismo mogli govoriti o Hrvatskoj kao gospodarstvu znanja. Osim toga primjetan je i pad vrijednosti naših indeksa - krajem prošle godine Hrvatska je imala indeks 7,05, a sada je 6,99.

Stupovi gospodarstva znanja

Svjetska banka indekse izračunava na osnovi indeksa četiri ključna stupa: obrazovanje i obuka; informacijska infrastruktura; pravni i ekonomski okvir koji će poticati slobodni protok znanja, ulaganja u gospodarstvo, informacijsku i komunikacijsku tehnologiju te ohrabrivati

poduzetništvo; inovacijski sustav kojega čini mreža istraživačkih centara, sveučilišta, privatnih poduzeća i društvenih skupina.

Najveći napredak Hrvatska je ostvarila u stvaranju pravnog i ekonomskog okvira koji će poticati slobodni protok znanja, ulaganja u informacijsku i komunikacijsku tehnologiju te ohrabrivati poduzetništvo. Od indeksa 4,04 iz 1995. došli smo na sadašnjih 7,16.

Osim toga, u istraživanju Svjetske banke *Doing Business 2008.*, Hrvatska je po reformama na 97. mjestu, premda se drugu godinu zaredom našla u skupini *top 10* zemalja po kriteriju kvalitete provedenih reformi. To sugerira da smo na dobrom putu, ali nas čeka još puno posla.

Kao ključni problemi u tom sektoru navode se sporost državne administracije i još uvijek loša zakonska regulativa koja sprečava ulaganja i brzo pokretanje posla, ali i izlazak s tržišta. Naravno, ne treba zaboraviti ni još veći i opasniji problem korupcije.

Saša Pekeč, profesor na poslovnoj školi američkog sveučilišta Duke, ističe kako je jedan od ključnih elemenata postizanja gospodarstva znanja "stvaranje gospodarskog okruženja koje potiče gospodarstvo znanja - od transparentnosti, stabilnosti i kvalitetne regulacije do pravosuđa koje funkcionira, efikasne državne uprave, ali i poticaja za ulaganje u znanje, inovacije i globalno konkurentno poslovanje".

Zaostali u inovacijama

Poticanje ulaganja u inovacije, koje je naglasio profesor Pekeč, trenutačno je rak-rana postizanja gospodarstva

znanja. Naime, za njega je izuzetno važan inovacijski sustav države koji se očituje u mreži istraživačkih centara, sveučilišta, privatnih poduzeća i društvenih skupina koje ili stvaraju nova znanja ili prihvaćaju globalna znanja i prilagođuju ih lokalnim potrebama. Situacija u tom području u Hrvatskoj, što je zabrinjavajuće, pokazuje stagnaciju. Nedavna analiza Europske komisije pokazala je da se Hrvatska, među 32 europske zemlje te SAD-om i Japanom, nalazi pri dnu ljestvice po inovacijama i tehnologijama u 2006. i svrstala nas u grupu "zaostali u inovacijama".

Dva milijuna kuna za umjetnu inteligenciju

Unatoč ocjeni Europske komisije pojedini događaji vraćaju optimizam i sugeriraju da tamo nećemo biti još dugo. Jedan od njih dogodio se sredinom svibnja kad su Hrvatski institut za tehnologiju (HIT) i Fakultet strojarstva i brodogradnje (FSB) potpisali ugovor o financiranju naprednog tehnološkog projekta - dvoručnog industrijskog robota. Vrijednost ugovora iznosi dva milijuna kuna.

Robotom humanoidnih motoričkih i intelektualnih sposobnosti moguće je zamijeniti složene ručne operacije, iskoristiti ga na više radnih mjesta te ga u kratkom vremenu prenamijeniti za obavljanje različitih zadaća. Rezultati projekta bit će primijenjeni u tvornicama Elektrokontakt i Končar, što će osigurati veću učinkovitost i profitabilnost proizvodnje, kao i veću međunarodnu konkurentnost.

Ipak pred Hrvatskom je još uvijek jako puno posla - od donošenja poreznih olakšica za ulaganja u istraživanja, preko osiguranja kvalitetnih materijalnih i istraživačkih uvjeta, poticanja ulaganja privatnog sektora u istraživanja (Hrvatska je i na tom području pri dnu Europe jer su gotovo sva ulaganja državna), do daljnjeg razvoja znanosti i otvaranja tehnoloških parkova.

ICT kao ključ

Posebna je veza između informacijsko-komunikacijskih tehnologija i usluga te gospodarstva znanja, što se vidi i po tome što su sve države vodeće po ICT-u i gospodarski najkonkurentnije, a ulaze i u prvih 10 zemalja gospodarstva znanja.

Po razvijenosti ICT-sektora Hrvatska je s indeksom 7,16 daleko od Slovenije i Estonije, a ispred nas su i Barbados i Bahrein! Ohrabrujuće je da u posljednje dvije godine bilježimo vidljive pomake u tom sektoru - sve veća je uloga elektroničkog poslovanja u ukupnom gospodarstvu, donesena je Strategija elektroničkog poslovanja, a povećava se i konkurencija na tržištu elektroničkih komunikacija.

"Poslovni subjekti, državne organizacije, a i sama Vlada sve više uviđaju važnost ICT-ja i njegovu ulogu za razvoj

hrvatskog gospodarstva pa vjerujem da će ICT imati sve veću ulogu u tim područjima", ističe Alojzije Jukić, direktor tvrtke HP Hrvatska.

Koliko Hrvatska cijeni znanje?

S obzirom na to da je gospodarstvo znanja strateški cilj Hrvatske boli činjenica da upravo u stupu obrazovanja Hrvatska pokazuje najmanji napredak. Štoviše, taj je indeks u posljednjih 10 godina zabilježio pad sa 6,95 na sramotnih 6,13.

Nekoliko je ključnih razloga za to. Prije svega u Hrvatskoj još uvijek nemaju svi jednake mogućnosti stjecanja visokog obrazovanja (nužna je ne samo reforma osnovnog i srednjeg školstva već i načina i financiranja studiranja), a koncept cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja tijekom radnog vijeka također je nepoznanica za veliki broj osoba.

Profesor Pekeč ističe kako je "nužno značajno kontinuirano ulagati i u menadžersko obrazovanje jer će s vremenom bolja kvaliteta menadžera utjecati na to da se prihvate korporativne organizacijske strukture drukčije od, danas u Hrvatskoj dominantne, rigidne hijerarhijske strukture koja je vjerojatno najgori oblik za poticanje inovativnosti i upravljanje znanjem".

Osim toga premalo je ljudi koji u Hrvatskoj godišnje završavaju fakultet - 15 tisuća studenata, a da se dosegne prosjek Europske unije (28 posto visokoobrazovanog stanovništva) taj broj treba narasti na 35 tisuća godišnje, dakle više nego dvostruko!

Najviše u oči upada podatak Svjetske banke da je Hrvatska, sa stopom migracije od 29,4 posto, zauzela prvo mjesto u Europi po odlasku visokoobrazovanih ljudi - svaki treći Hrvat s diplomom živi u inozemstvu!

Puno posla ispred nas

Jasno je, dakle, da Hrvatsku čeka još puno posla u svim područjima koja su ključna za postizanje gospodarstva znanja. Pritom treba svladati brojne prepreke - od regulatornih (naprimjer, upotreba e-računa u poslovanju nije moguća zbog jednog jedinog podzakonskog propisa koji je lako promijeniti), preko infrastrukturnih (ICT, tehnološki parkovi) do obrazovnih (popularizacija cjeloživotnog učenja, jednake obrazovne mogućnosti za sve itd.). Pritom je potpuno pogrešno pokušati riješiti prepreke fragmentarno kako je to u Hrvatskoj, ističu naši sugovornici, dosad radeno. Treba ih rješavati korjenitim i sveobuhvatnim promjenama u svim slojevima - od Vlade, državne uprave, preko poslovnog sektora do potrošača.

Uspije li svladati prepreke i postanu li vijesti o ulaganjima u visokorazvijene tehnološke projekte (kao što je ona o dvoručnom industrijskom robotu) češće, Hrvatska ima šansu da razvije napredno gospodarstvo. ★

Što je gospodarstvo znanja

Termin gospodarstvo znanja ili *knowledge economy* iskovao je Peter Druker krajem 60-ih godina prošloga stoljeća, a odnosi se na gospodarske aktivnosti koje svoj uspjeh temelje na kompetitivnim prednostima baziranim na znanju - od jedinstvenih znanja i sposobnosti u kreiranju poslovnih procesa, preko jedinstvenog znanja upakiranog u proizvode, do znanja u obliku upravljanja informacijama i komunikacijama.